

ЮГОЗАПАДЕН УНИВЕРСИТЕТ „НЕОФИТ РИЛСКИ“
ФИЛОЛОГИЧЕСКИ ФАКУЛТЕТ
КАТЕДРА „ГЕРМАНИСТИКА И РОМАНИСТИКА“

ЗОХАР ЯКОБСОН

СЕМЕЙСТВОТО В ИЗРАЕЛСКАТА ДЕТСКА ЛИТЕРАТУРА ОТ
СЪЗДАВАНЕ НА ДЪРЖАВАТА ДО ДНЕС

АВТОРЕФЕРАТ

на дисертация за присъждане на образователна и научна степен
„доктор“ по професионално направление 2.1. Филология

НАУЧЕН РЪКОВОДИТЕЛ

Доц. д-р Таня Стоянова

ЕЗИКОВ КОНСУЛТАНТ

Гл. ас. д-р Елена Андонова – Калъпсъзова

Научно жури:

Проф. д-р Пелагия Терзийска

Проф. д-р Светлана Стойчева

Доц. д.ф.н. Огняна Георгиева – Тенева

Доц. д-р Таня Казанджиева

Доц. д-р Бойка Илиева - Пензова

БЛАГОЕВГРАД,

2024

Дисертационният труд е обсъден и предложен за защита пред научно жури от катедра „Германистика и романистика“ към Филологическия факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски“, Благоевград.

Дисертационният труд е в общ обем от 136 страници и съдържа увод, три глави, заключение и списък с използвана литература, съдържаща 181 библиографични единици на английски език.

Авторът на дисертационния труд е докторант на самостоятелна подготовка в катедра „Германистика и романистика“ към Филологическия факултет, ЮЗУ „Неофит Рилски“, Благоевград.

Защитата на дисертационния труд ще се проведе на 03. 07. 2024г. в 1412 аудитория. Дисертационният труд се намира в катедра „Германистика и романистика“, Филологически факултет, ЮЗУ „Неофит Рилски“, Благоевград

I. ОБЩО ОПИСАНИЕ НА ДИСЕРТАЦИЯТА

1. УВОД

Изследването анализира развитието на израелската детска литература в социокултурен контекст през цялата история на Израел - от основаването на държавата през 1948 г. до наши дни. Основното внимание е насочено към изобразяването на новото семейство в детската литература и върху еволюцията на детето и неговия характер в този контекст. Главната цел на изследването е да открие и артикулира ключовите тенденции в детската литература и нейното отношение към семейството и неговата динамично променяща се структура. Методологията обхваща описателен и теоретичен подход, комбиниращ социологическо изследване и анализ на литературни, педагогически и психологически аспекти на разглежданите текстове. Резултатите на изследването осветяват ролята на детската литература в отразяването и формирането на обществото, предоставяйки ценни научни приноси към развитието на детската литература и представяне на новите семейни реалности, които стават все по-актуални в съответствие с промените в семейните структури. Обобщено, целта на изследването е да спомогне за по-добро разбиране на ролята на детската литература в отразяването и моделирането на обществото, осигурявайки важни научни идеи за академичната общност..

2. АКТУАЛНОСТ И ЗНАЧИМОСТ НА ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКАТА ТЕМА

В изследването се подчертава високата актуалност и значимост на темата. Анализира се развитието на детската литература и как тя отразява развитието на обществото в исторически контекст, което запазва своята актуалност и днес. Придава се специално внимание на изобразяването на новото семейство в израелската детска литература, както и на развитието на детето и формирането на неговия характер в този нов контекст. Темата става все по-значима с увеличаващата се промяна в семейните структури. Основната цел на изследването е да открие и изрази водещите тенденции в детската литература и как те се отнасят към семейството и неговата еволюция през годините. Този

аспект е също толкова важен както за академичната общност, така и за широката публика. Следователно, изследването се стреми да допринесе за по-доброто разбиране на ролята, която детската литература изиграва в отразяването и формирането на обществото.

3. ОБЕКТ И ПРЕДМЕТ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

Обектът на изследването включва израелската детска литература и нейната връзка със семейната структура. Предметът на изследването се фокусира върху изобразяването на новото семейство в израелската детска литература през различни периоди и върху развитието на детето и формирането на неговия характер в този семеен контекст. Изследването има за цел да разкрие и формулира водещите тенденции в областта на детската литература и нейното отношение към семейството и неговата променяща се структура през различните етапи на историята..

4. ИЗСЛЕДВАН ПРОБЛЕМ

Проблемът е свързан с липсата на литература за децата, които трябва да израснат в новия тип семейство с един родител. Въпреки че с годините се появяват някои книги, написани от автори, които са самотни родители и искат да представят на децата си разкази, в които са описани семейства като техните, почти няма израелска литература по темата, дори преведена. Целта на изследователката е да проучи представянето на новото семейство в израелската детска литература през годините, както и развитието на детето и формирането на характера му в новото семейство.

5. АРГУМЕНТ НА АВТОРА

Авторът разглежда развитието на детската литература и нейното отражение върху обществото в историята, изследва как детската литература е била използвана като инструмент за образование и контрол, както и като форма на художествено изразяване. Авторът също така разглежда изобразяването на новото семейство в израелската детска литература и развитието на детето и формирането на характера му в новото семейство. Авторът си поставя за цел да открие и формулира водещите тенденции в детската литература и тяхното отношение към семейството и неговата променяща се структура през годините.

6. ЦЕЛ И ЗАДАЧИ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

Целите на изследването, както е посочено в него, са: 1. Проучване на израелската детска литература и нейното отношение към традиционната семейна структура. 2. Да се потърсят литературни произведения за новопоявилите се семейни структури. 3. Карта на водещите тенденции в областта, на начините, по които новото семейство е било представяно в израелската детска литература през годините и на представянето на развитието на детето и формирането на характера му в новото семейство. 4. Оформянето на взаимоотношенията между детето и семейството в новото семейство. 5. Да се открият и формулират водещите тенденции в детската литература и отношението им към семейството и неговата променяща се структура през годините. 6. Доколко отношението на детската литература към структурата на семейството се е променило през различните епохи след създаването на държавата Израел. 7. Доколко детската литература е довела до промени в доминиращата семейна структура в Израел, или тя се променя от нея. 8. Да се разгледа дали съществуващата литература е оригинална или преводна и кои са писателите в тази област. 10. Какво мотивира развитието на детската литература през годините в Държавата Израел от нейното създаване насам.

7. МЕТОДОЛОГИЯ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

Методологията, използвана в изследването, е дескриптивно теоретично проучване, което съчетава социологическо изследване, от една страна, и литературен, педагогически и психологически преглед на всяка от разглежданите книги. Изследването използва контент-анализ на литературните произведения, като посочва темите, които изникват от материала и съдържанието. Освен това изследователят анализира различните елементи на историите, като събития, герои, ситуации, начало, край, кулминация и епилог, и начина, по който тези елементи са организирани в различните истории.

8. ОГРАНИЧАВАНЕ НА ПРОБЛЕМНИЯ ОБХВАТ НА ДОКТОРАНТУРАТА

Изследването е в процес на развитие и в резултат на сравненията се появяват нови неща, които трябва да бъдат проучени от изследователя. Може да се наложи допълнително проучване на нови книги и издателства, за да се проследят промените и да се изследват други въпроси и тенденции в израелското общество.

II. РАЗМЕР И СТРУКТУРА НА ДИСЕРТАЦИЯТА

Дисертацията е структурирана в увод, 3 глави и общо 136 страници. Списъкът на литературата се състои от 181 заглавия на английски език.

III. РЕЗЮМЕ НА ДИСЕРТАЦИЯТА

УВОД

В изследването се разглежда развитието на детската литература и отражението ѝ в обществото през историята. Изследва се как детската литература е била използвана като инструмент за образование и контрол, както и като форма на художествено изразяване. Акцентира се и върху изобразяването на новото семейство в израелската детска литература и върху развитието на детето и формирането на характера му в новото семейство. Целта е да се открият и формулират водещите тенденции в детската литература и отношението им към семейството и неговата променяща се структура през годините.

ДЕТСКАТА ЛИТЕРАТУРА И СЕМЕЙСТВОТО

Изследването представя общ преглед на детската литература и нейното развитие в контекста на историята и културата на Израел. Разглежда се еволюцията на детската литература като отделен литературен клон и нейната първоначална цел като инструмент за насочване и социализиране на децата в зряла възраст. Акцентира се и на образователните аспекти на литературата и ролята ѝ за формиране на детските вявания, морал и поведение.

Изследването проучва връзката между детската литература и обществените норми, идеологии и режими. То подчертава как различните политически системи, като комунизма, нацисткото управление и демократичните правителства са повлияли на съдържанието на детската литература и са наблегнали на определени ценности или принципи.

Изследването се занимава с представянето на семейните структури в израелската детска литература, особено по отношение на концепцията за "Сабра". Сабра се отнася за евреин, роден в Израел, и възпява идеята за твърдост отвън, но добро сърце отвътре. Тази идеализирана местна фигура е в контраст с образа на евреина от диаспората, като последният служи като фолио, на фона на което изпъкват достойнствата на човека Сабра.

В изследването се разглеждат и последиците от липсата на книги на иврит за алтернативни семейни структури, като например семейства с един родител или еднополови семейства, и се обсъждат промените, настъпили в израелското общество, които оказват влияние върху семейните структури.

Като цяло, той създава предпоставки за по-задълбочено проучване на детската литература в Израел, връзката ѝ със семейните структури и обществените норми, както и трансформацията на израелската идентичност чрез изобразяването на фигурата на Сабра.

ОТРАЖЕНИЕ НА СОЦИАЛНИТЕ ЦЕННОСТИ: ХОМОГЕННАТА СЕМЕЙНА СТРУКТУРА В ИЗРАЕЛСКАТА ДЕТСКА ЛИТЕРАТУРА ОТ 50-ТЕ ГОДИНИ НА ХХ ВЕК: ОТРАЖЕНИЕ НА СОЦИАЛНИТЕ ЦЕННОСТИ.

Изследването разглежда историческата обстановка през 50-те години на ХХ век, като се фокусира върху последиците от създаването на Израел и войната за нейната независимост. Последиците от тези събития, включително икономическите трудности и обществените предизвикателства, произтичащи от масовата имиграция, оказват дълбоко въздействие върху нацията. На фона на тези обстоятелства изследването разглежда литературата от 50-те години на ХХ в., особено детската, като огледало на културните норми и ценности от онова време. Анализът подчертава преобладаващата тема за хомогенна семейна структура, изобразена в детските книги на иврит, която е в съответствие с усилията на държавата да създаде сплотен и единен културен корпус, отразяващ общи ценности и стандартизиран начин на живот. В дисертацията се изследва как книгите изобразяват традиционните семейни единици, състоящи се от баща и майка, въпреки различния произход

на авторите. Освен това се разглежда как в литературата се набляга на ценности като нежност, изтънченост и щастие, като се създава идеалистичен образ на израелското семейство и общество. Като изследва преобладаващите представи за семейството в литературата, това изследване хвърля светлина върху обществените ценности и стремежи на Израел през първите години от изграждането на новата държава.

ДЕСЕТИЛЕТИЕ НА ТРАНСФОРМАЦИЯ: ИСТОРИЧЕСКИ ПРЕГЛЕД И ЛИТЕРАТУРНИ РЕФЛЕКСИИ НА 60-ТЕ ГОДИНИ В ИЗРАЕЛ

В изследването се разглежда историческият контекст на Израел през 60-те години на XX век - десетилетие, белязано от значителни промени и събития. През десетилетието има моменти, както на съмнение и страх за съществуването на държавата, така и на периоди на прекомерна самоувереност. В демографско, икономическо и технологично отношение Израел преживява значителен растеж и развитие, заедно с имиграционни вълни, които носят както възможности, така и социални предизвикателства. Залавянето и съдебният процес срещу нацисткия военен престъпник Адолф Айхман оказват дълбоко влияние върху израелското общество, като хвърлят светлина върху историите на оцелелите от Холокоста и тяхното документиране за бъдещите поколения. Въпреки това икономическите колебания, включително тежката рецесия, създават допълнителни изпитания. Повратният момент настъпва с Шестдневната война, която променя статута и международния имидж на Израел. През този период се наблюдава и засилено напрежение в областта на сигурността с терористични организации.

Фокусирайки се върху детската литература от 60-те години на XX век, дисертантът отбелязва, че преобладаващите нагласи от 50-те години на XX век се запазват. Семейната структура остава патриархална, като майките се придържат предимно към традиционните роли. Фигурата на бащата често остава неявна, но влиятелна. Макар че литературата за по-големи деца представя семейства с отслабени структури, тя описва предизвикателствата при отглеждането на деца в такава среда. Десетилетието е свидетел

на глобални социални промени, въпреки че в израелската детска литература акцентът върху традиционните семейни ценности остава очевиден, отразявайки културните и обществените норми на времето.

СОЦИАЛНИ ПРОМЕНИ И СЕМЕЙНА ДИНАМИКА В ИЗРАЕЛСКАТА ЛИТЕРАТУРА ОТ 70-ТЕ ГОДИНИ НА ХХ ВЕК

Изследването представя историческия контекст на 70-те години на ХХ век в Израел, като подчертава въздействието на Шестдневната война, войната Йом Кипур и имиграционните вълни от СССР и Етиопия върху морала, икономиката и обществената динамика на страната. Имиграционните вълни от това десетилетие довеждат до появата на по-разнообразно и икономически успешно население, което води до уникални предизвикателства. Реакциите на правителството спрямо имиграцията предизвикват протести и социално напрежение, чиято кулминация е появата на протестното движение "Черните пантери". Разследването на Комисията "Агранат" за неуспехите на войната "Йом Кипур" предизвиква оставка на правителството и допълнителни критики за корупция, което допринася за значителна политическа смяна през 1977 г.

Разглеждайки литературата от 70-те години на ХХ век, дисертацията идентифицира повратна точка в изобразяването на вътрешния свят на децата. Историите, предназначени за деца, са написани като инструменти за интелектуално и емоционално обогатяване, разглеждат въпроси, свързани с възрастта и насърчават различни гледни точки и стратегии за справяне. Очевидна е промяната в по-терапевтичното третиране на детството, докато традиционните семейни ценности и структури остават централни. Всяко отклонение от традиционната семейна рамка се изобразява с емоционални конотации на тъга и загуба. Фокусът върху идеалната и хомогенна семейна структура, отразяваща обществените ценности, продължава от предходното десетилетие. Въпреки това някои автори започват да хвърлят светлина върху маргиналните групи и недостатъците в израелското общество, сигнализирайки за отклонение от традиционния разказ. Въпреки това литературата през 70-те години на ХХ век в повечето случаи запазва положителна представа за цели и завършени семейства, като подчертава

значението на семейното единство по отношение на предизвикателствата, пред които са изправени децата в Израел през тази епоха.

ДЕСЕТИЛЕТИЕ НА ПРОМЕНИ: 80-ТЕ ГОДИНИ В ИЗРАЕЛ И ОТРАЖЕНИЕТО ИМ В ДЕТСКАТА ЛИТЕРАТУРА

Изследването очертава историческия контекст на Израел през 80-те години на XX век - десетилетие, белязано от политически катаклизми, икономически предизвикателства и избухването на Интифадата. Интифадата, насилствено въстание в арабския свят, оказва значително влияние върху нацията и повлиява на международните усилия за мир. През десетилетието се наблюдават промени в политическата власт, икономически колебания и възход на мултикултурализма в отговор на политиката на "топящия се котел" от предишните години. Етиопската имигрантска вълна създаде уникални трудности при усвояването на населението, а обществените възприятия еволюираха към приемане на мултикултурните идентичности.

Разглеждайки литературата за деца и младежи през 80-те години на XX век, текстът изследва трансформацията в разказването на истории. Писателите започват да се фокусират върху истории, които надхвърлят конкретното време и място, отразявайки глобализирания свят с размити граници. Литературата има за цел да създава преживявания и да утвърждава индивидуалните ценности, като се отдалечава от стриктното спазване на обществените норми и ценности. Въпреки това традиционната семейна структура остава на преден план, като отклоненията от нея често се изобразяват като борба или несъответствие с преобладаващите обществени идеали. Въпреки културните промени, някои социални ценности от предишните десетилетия се запазват, което подчертава трайното влияние на семейството в националната литература.

Дисертационният труд хвърля светлина върху сближаването на исторически събития и литературни изрази, като показва как 80-те години на XX век в Израел се превръщат в повратна точка в обществените възприятия, ценности и изобразяването на семейните структури в детската литература.

ОБЩЕСТВЕНИ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И СЕМЕЙНА ДИНАМИКА В ИЗРАЕЛСКАТА ЛИТЕРАТУРА ОТ 90-ТЕ ГОДИНИ НА ХХ ВЕК

Изследването отново започва с преглед на историческата обстановка в Израел през 90-те години на ХХ век - период, характеризиращ се със значителни постижения в политиката, икономиката и имиграцията. Макар че Израел постига основната си цел да осигури сигурно убежище за еврейската нация, екзистенциалната тревога и икономическите проблеми продължават да съществуват. Масовата имиграционна вълна от бившия СССР донася квалифицирани специалисти, но създава предизвикателства при адаптацията им на пазара на труда. Политическите промени и мирните преговори със съседните държави пораждат надежда, но оптимизмът намалява след убийството на министър-председателя Рабин. Имиграционните вълни довеждат и до сегрегация и изолация на някои семейства поради езикови бариери и културни предпочитания, което влияе на структурата на израелските семейства.

Разглеждайки литературата за деца и юноши през 90-те години на ХХ век, дисертацията разкрива продължаване на тенденцията, която признава съществуването и различното естество на вътрешния свят на детето и преживяванията на предизвикателства, които са част от него. Историите, предназначени за по-младите читатели, се фокусират върху проблеми от ежедневието, отношенията между братята и сестрите, както и върху въпроси, свързани със загубата, като същевременно се запазва акцент върху традиционната семейна структура. Дори когато разглежда деликатни обществени теми като злоупотребата с наркотици, насилието и межкултурните отношения, литературата поддържа традиционната семейна структура, като често представя всяко отклонение от нея като проблематично или нарушено. Това изследване изследва как литературата от 90-те години на ХХ век отразява обществените предизвикателства и подчертава устойчивостта на традиционната семейна структура в условията на бързо променящия се израелски пейзаж.

СОЦИАЛНИ ПРОМЕНИ И ПРЕДСТАВЯНЕ НА СЕМЕЙСТВОТО В ИЗРАЕЛСКАТА ДЕТСКА ЛИТЕРАТУРА ОТ 2000-ТЕ ГОДИНИ

В изследването се разглежда историческият контекст на Израел през 2000-те години - период, белязан от значителни глобални промени, които повлияват на различни аспекти на израелското общество, включително на семейната динамика. Влиянието на глобализацията и мащабната имиграция от третия свят поставят предизвикателства пред асимилирането на различните култури в израелското общество. Едновременно с това вътрешните конфликти с палестинското население и международното напрежение с арабския свят довеждат до безкомпромисен консерватизъм, предизвикващ поляризация между различните групи.

В този контекст проучването разглежда израелската детска литература от 2000-те години, като се фокусира върху представянето на нетрадиционни семейни структури. Докато литературата, предназначена за млади читатели, продължава да поддържа първенството на традиционната семейна структура, в литературата, предназначена за по-възрастната аудитория, се наблюдава забележима промяна. Подчертава се появата на нишова литература от и за нетрадиционни семейства, като особено внимание се обръща на книгите, описващи семейства с увреждания или със специални нужди.

Анализът разкрива повратна точка в израелската детска литература по отношение на представянето на "другите" и "различните" семейства. Авторите все по-често обръщат внимание на необходимостта от обяснение и представяне на нетрадиционни семейни структури, като предоставят положителна перспектива за разнообразните семейни форми. Особено внимание се обръща на книгите, които обясняват създаването на нови семейства, като целта е да се създаде разбиране и приемане в израелското общество.

Като цяло проучването хвърля светлина върху променящото се представяне на семейните структури в израелската детска литература, което отразява обществените промени и все по-широкото признаване на разнообразните семейни състави. То също

така подчертава значението на разглеждането и подкрепата на нетрадиционните семейства за насърчаване на приобщаването и разбирането в израелските общности.

ЕВОЛЮИРАЩИ СОЦИАЛНИ РЕАЛНОСТИ И СЕМЕЙНИ РЕПРЕЗЕНТАЦИИ В ИЗРАЕЛСКАТА ДЕТСКА ЛИТЕРАТУРА ОТ 2010 Г.

В изследването се разглежда историческият контекст на Израел през 2010 г. - бурен период, белязан от социални вълнения, политическа нестабилност и бърз технологичен напредък. Десетилетието е свидетел на значителни предизвикателства, включително социални протести, заплахи за сигурността и политически кризи, които оказват влияние върху представянето на семействата в израелската детска литература.

Анализът изследва как социалните и технологичните промени през десетилетието са повлияли на изобразяването на семейните структури в детската литература. Изненадващо, въпреки появата на нови семейни структури през предходното десетилетие, масовата детска литература за млади читатели не продължава тази тенденция. Вместо това нишовата литература, написана от и за специфични общности, разглежда нуждите и опита на нетрадиционните семейства, включително тези с увреждания и специални нужди.

В литературата, предназначена за по-големи читатели (6-12 години), обаче се наблюдава промяна. Книгите започват да включват препратки към различни семейни структури, като например разведени семейства, без да подчертават или критикуват тези различия. Нормализирането на нетрадиционните семейства става по-очевидно, като семействата се изобразяват като част от фоновия сюжет, без да се поставя специален акцент върху тяхната структура.

Към края на десетилетието се забелязва, че представянето на новите семейни структури навлиза в традиционната литература, като фокусът се измества от обясняването и представянето на тези семейства към приемането им като естествена част от обществото. В резултат на това израелската детска литература от 2010-те години отразява променящите се социални реалности и нарастващото

приемане на разнообразните семейни състави, което съответства на по-широките промени в израелското общество през този период.

!!! ЕВОЛЮЦИЯ НА ПРЕДСТАВЯНЕТО НА СЕМЕЙСТВОТО В ИЗРАЕЛСКАТА ДЕТСКА ЛИТЕРАТУРА: СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ НА ВСИЧКИ ЕСЕТА И ЛИТЕРАТУРНИ ПРОИЗВЕДЕНИЯ

Изследването сравнява развитието на семейните репрезентации в израелската детска литература през различни епохи, като се започне от създаването на държавата и се стигне до наши дни. Фокусът е върху това как образът на семейство Сабра, дълбоко вкоренен в ционисткия разказ, оформя детската литература с течение на времето.

Литературата от 50-те години на ХХ в. възхвалява традиционния образ на израелското семейство, възхвалявайки Сабра и тяхното семейство, в съответствие с националния ционистки етос. През 60-те години на ХХ в. израелската литература се променя минимално, оставайки до голяма степен традиционна. След Шестдневната война през 1967 г. обаче се наблюдава лека промяна, която става по-очевидна през 70-те години на ХХ век с изследването на различни теми и проблеми, с които се сблъскват децата.

През 80-те години на миналия век се запазват традиционните ценности и описания на Сабра. Именно през 90-те години литературата започва да обхваща по-широк кръг от теми, а отношението към децата в разказите варира в зависимост от разглежданата тема. Освен това се въвеждат нови семейни структури, главно разведени семейства.

През 2000-те години се появява литература, която се опитва да представи и узакони алтернативни семейни структури, като например ЛГБТК и семействата с един родител. Тази литература обаче често разчита на стереотипи и хумор, което може да засили предразсъдъците сред възрастните читатели. Въпреки това тя открива пътя за една нишова литература, която разглежда по-точно въпросите, свързани с новите семейства.

През второто десетилетие на ХХІ век в литературата се наблюдават значителни промени по отношение на новите семейни структури. Текстовете възприемат информационен тон, избягвайки

осъждането, докато илюстрациите в някои случаи все още изобразяват стереотипи. Въпреки това нишовата литература се очертава като значима сила, която се освобождава от стереотипите и насърчава приемането и разбирането на различните семейни състави в израелското общество.

В заключение, литературата от второто десетилетие на XXI век съчетава истории, представящи различни семейни среди, като подчертава, че всяко дете е изправено пред уникални трудности в семейството си. Нишовата литература играе решаваща роля в образоването на децата за различните семейни модели, като насърчава признаването, че всички семейства имат и радости, и скърби, и никое семейство не превъзхожда по своята същност друго. Тази еволюция отразява променящите се обществени ценности и постепенното приемане на различните семейни структури в многокультурното израелско общество.

ДИСКУСИЯ

В израелската детска литература се наблюдава еволюция на представите за семейството от създаването на независимата държава до наши дни. Литературата отразява обществените норми и ценности, особено по отношение на семейните структури, културното многообразие и приобщаването.

Литературата от 50-те и 60-те години на XX в. е здраво вкоренена в ционисткия и национален разказ, представящ семейство Сабра като олицетворение на израелското общество. Представянето на алтернативни семейни структури почти не съществува, а фокусът е върху възхваляването на традиционния семеен модел.

През 70-те години на XX век в детската литература настъпват леки промени, като се появяват повече психологически и терапевтични аспекти. Въпреки това ангажиментът към традиционния семеен модел остава, дори когато се разглеждат проблеми, с които се сблъскват децата.

През 90-те години на XX век в литературата започват да се разглеждат социални проблеми и се разнообразяват темите, като все още се спазва традиционната семейна рамка. Едва в началото на 2000-те години детската литература прави значителна крачка към представяне на алтернативни семейни структури, особено чрез

нишовата литература. Книгите, предназначени за малки деца, представиха нови семейни състави и имаха за цел да осигурят легитимност на тези разнообразни семейни модели.

През второто десетилетие на XXI век се наблюдава съществена промяна в детската литература за по-големи възрасти, където новите семейни структури се интегрират безпроблемно във фона на историите, без да се нуждаят от изрично обяснение или обосновка. Тази промяна обаче не навлезе напълно в литературата за малки деца, в която все още липсва представяне на разнообразните семейни състави.

През годините детската литература отразява промените в обществото от изключване и заглушаване на разнообразието към приемане и интегриране на различни семейни модели. Въпреки че промените настъпват постепенно, литературата в крайна сметка разглежда теми, които преди това са били табу, предизвиквайки традиционните норми и насърчавайки приобщаването.

В заключение може да се каже, че детската литература играе важна роля за формирането на обществените възприятия и ценности. С течение на годините израелската детска литература еволюира, за да възприеме разнообразието и приобщаването, особено по отношение на представянето на семейството. Въпреки че е постигнат напредък, все още има място за по-нататъшно развитие и представяне в литературата, предназначена за малки деца, за да се отрази по-добре реалността на разнообразното и мултикултурно общество на Израел.

Детската литература се е развила като отделен литературен клон след литературните произведения, написани от възрастни. Възрастните и различните режими са я развивали като инструмент за напътстване на младежите и децата и като средство за контролиране на тяхното развитие в зряла възраст и гражданство, както и за да могат те да следват идеите на режима (т.е. - социализация). Този жанр е използван от самото начало за въздействие върху убежденията, морала и поведението на децата. Първоначално детската литература има образователен характер, но с течение на времето се променя от зависима в независима и художествена. В същото време тя все още е била възпитателна,

въпреки това. Твърди се, че този вид литература дава отражение на нормите на обществото. Те изразяват гледната точка на автора. Те отговарят на идеологията на режима и на неговите социални насоки. Всеки режим е възхваляван за начина, по който определя и регулира взаимодействията в него. Например в комунистическото общество се възприема социалното взаимодействие, както и публичната собственост върху собствеността. При нацисткия режим се възхвалява расовата чистота, докато при демократичното управление в САЩ през XX век детската литература се използва за извеждане на преден план на въпроси като патриотизма, расовата сегрегация, както и трудовата етика.

ДЕТСКАТА ЛИТЕРАТУРА И СЕМЕЙСТВОТО

В продължение на дълъг период от време еврейската детска литература се развива успоредно със световната детска литература. Нейното развитие се ускорява след развитието на ционизма, както и след възраждането на ивритския език. Детската литература започва да утвърждава някои от основните ценности на ционизма, като например "топящия се тиган", мита за Сабра и заселването в земята на Израел. Освен това се засилва омаловажаването на чуждестранния евреин, като се игнорират теми, които не са свързани с ционизма. Детската литература обезценява индивида, като същевременно възхвалява патриотичните актове на саможертва. Презрението се използва като литературен похват за отношение към индивидите, които се опитват да опровергават нормите на обществото.

Тази литература ги представя като слаби, болни, различни и разбити. Тези герои са бледи и нездравни, дрехите им са неподходящи за местното време, ценностите им, както и тяхната цялост - несигурни, за разлика от тези на Сабра. За отклоняващите се персонажи се казва, че са зависими и крехки. Те не приличат на Сабра, за която се казва, че е бодлива и груба отвън и сладка отвътре. Обикновено във всяка история винаги е имало други герои, които са усложнявали живота на отклонилия се. Имало е помощник, герой, чиято роля е била да помага на аутсайдера. Тези помощници са служели като възпитателни фигури за различните, отклоняващи се от правия път герои. Писателите на детска литература използват

положителните герои, както и възрастните, които са на разположение, и болезнената аклиматизация на аутсайдера, за да проявят нуждата на обществото да включи аутсайдера в своите граници. По този начин резултатите ще покажат, че героят е започнал да се смесва с останалите хора и чертите на характера му са се променили, за да съответстват на позитивността на обществото, както и че чувствата му наподобяват тези на положителните хора и възрастните, които действат като възпитателна фигура.

Покрай развитието на детската литература се развива и друг клон. Този клон се фокусира върху децата на възраст между 2 и 6 години и се занимава с проблемите, с които се сблъскват децата, докато растат в различните етапи на растежа, като например обучението на гърне, новите братя и сестри, преместването, уврежданията и болестите, в допълнение към структурата на семейството и физическите или културните различия. Детската литература е широкообхватна тема; тя се фокусира върху развитието на детето. Тя запознава децата с теми, които на пръв поглед не са неразделна част от ежедневието им опит, или им помага да се справят с предизвикателствата и проблемите по косвен път. Детската литература, както и литературата за възрастни, е източник на обогатяване, утвърждаване на ценности, развитие на въображението, както и на широк набор от преживявания, които съпътстват нормалното или местното ежедневие. Тъй като влиянието на литературата е по-силно в младежка възраст, много по-интересно е да се установи как литературата се справя с промените, които засягат структурата на семейството, както и на съвременното общество в тази модерна епоха. Тъй като тази област се контролира и направлява от възрастните, които се стремят да управляват процеса на социализация на детето, ще се опитаме да проучим дали има и други книги, които са улеснили запознаването с темата, или тяхното отсъствие или присъствие е станало част от преднамерена тенденция, зададена, следвайки социалния или икономическия мироглед на възрастните. Съществува личен интерес, формиран вследствие на личната връзка на изследователя с темата. Личната връзка на изследователя служи и като предимство

за света на самотните родители. Изследвателят се запознава с жанра на детската литература и неговото отношение към имигрантите в Израел и открива неговата инструментална роля за утвърждаване на социалните и националните норми в Израел през годините. Това изследване ще проучи дали тази инструментална роля, както и различията, се разширяват и в други области на детската литература.

СЕМЕЙСТВОТО В ИЗРАЕЛ

Демографските данни показват, че Израел е по-семеино ориентиран в сравнение с други европейски страни. В сравнение с тези страни в Израел се наблюдава по-висока раждаемост и по-нисък процент на разводите. Също така в Израел е налице нисък процент на извънбрачни раждания.

Счита се, че семействата в Израел са стабилни поради няколко причини. Първата причина е свързана с влиянието на въпросите на сигурността на Израел върху семействата. Втората причина е, че много израелски семейства живеят според традиционните семейни ценности. Третата причина е централният статут на религията и религиозния фолклор в Израел, които влияят както на държавната политика, така и на индивидуалните норми. Израел преминава през процес на модернизация, по време на който структурата му се променя от време на време. Структурата на обществото се променя, както и структурата на семейството. Семейните отношения между поколенията в Израел се подсилват от икономическата зависимост. Сапир (1993 г.) твърди, че стабилността на израелското семейство е резултат от патриархалните ценности, които произтичат от еврейската религия. Тя изтъква значението на раждаемостта в израелското общество, особено в светлината на демографските предизвикателства. Сапир илюстрира централната роля на семейния опит в Израел. Общоприетата социална норма е, че от жените се очаква да се грижат за потомството си дори след като то напусне къщата, за децата на потомството си - т.е. за внуците си, като същевременно се грижат за собствените си застаряващи родители. Въпреки промените в обществото, семейната институция в Израел все още е стабилна, тъй като се регулира от религията, както и от традиционните ценности в обществото. Израелското

общество отдава голямо значение на семейството и родителството. Това е характерно както за религиозните, така и за светските общества, както за еврейския, така и за мюсюлманския сектор. Нормативното еврейско семейство в Израел се състои от еврейски мъж и еврейска жена, които са сключили брак. Биологичното родителство, както и хетеросексуалните връзки, са основните модели в обществото. Според Розенблум тази социална норма описва само 42 % от всички семейства в Израел. Повече от половината от семействата в Израел не отговарят на това определение: семейства на самотни майки по избор, семейства с един родител, сърелигиозни двойки, общи партньори, смесени двойки и еднополови семейства.

Промените, които настъпват в западния свят, оказват влияние и върху структурата на израелските семейства. Един от катализаторите е технологичният напредък, който дава възможност на хората да създават потомство, без да използват индукция на тялото. Примери за това са зачеването чрез донорство на сперма, както и чрез донорство на яйцеклетки.

Семейството е част от обществото и промените, които настъпват в него, го засягат. Тези промени в Израел откриват възможност за голямо разнообразие от алтернативни семейни структури.

САБРА (ZABAR)

Сабра - 1. Английското име на кактуса е "a prickly pear" (бодлива круша). Този плод е трънливо пустинно растение с дебела кожа, която прикрива сладка, по-мека вътрешност. Самият кактус обикновено се отглежда като жив плет като на естествена ограда. 2. Сабра (на иврит: **צבר**, tzabar) е евреин, роден в Израел. Плодът на кактуса се сравнява с родените в Израел евреи, за които се предполага, че са бодливи отвън, но меки и сладки отвътре. От една страна, типичното поведение на "Сабра" може да бъде саркастично и дори грубо. От друга страна, същият този бодлив "Сабра" ще бъде смел и яростно лоялен към приятелите си.

На фона на идеалистичната Сабра стои образът на евреина от диаспората като сянка. Първият е по-привлекателен от покорния и раболепен втори, чието съществуване допринася много за

създаването и предпочитането на Сабра. Визията на героя е въплътена в пионера, фермера, боеца, показващ сила, енергичност, действие и независимост (Shalit, 1995). Евреинът от диаспората символизира това, което всички са искали да забравят и да се отдалечат от него; антитезата на Сабра.

Растението Сабра не е родно за Израел, а е пренесено от Южна Америка преди около двеста години и се е аклиматизирало толкова добре, че се е превърнало в един от типичните символи на Израел. Преди да се превърне в прозвище за израелските местни жители, растението Сабра се появява в рисунките, разказите и стихотворенията на местни художници и писатели като типичен визуален символ на израелския пейзаж. Широката употреба на думата "Сабра" като общо название на израелските туземци започва през 30-те години на XX век, но семената ѝ покълват за първи път четиридесет години преди това в библейския термин "Сабари" ("от Сабра") (Shalit, 1995). Този термин се разпространява в Европа в края на XIX в. и се превръща в един от основните кодове на ционисткото движение. Терминът "иврит", както и терминът "сабра" са използвани, за да изразят задълбочаващата се пропаст сред ционистите между имигрантския "евреин" и местния "нов евреин" (Shalit, 1995). Някои смятат, че произходът на термина "Сабра" е в пейоративното "сабра", използвано от имигрантите от втората и третата алия, за да опишат младежите от първата алия, които са първото местно поколение на ционисткото движение. След известно време, през 30-те години на XX век и още повече през 40-те години на XX век, пейоративният термин "сабра" се превръща в умилителна дума, за да опише сладката вътрешност на плода, за разлика от трънливата му кора, точно както местните жители, чиято твърда, мъжествена външност крие нежна и чувствителна душа. Терминът изразява и друго символично значение; както растението сабра расте диво в местната почва, така и местните жители растат естествено и без комплекси в своята родина.

Сабра има смислено име, не библейско или от други култури и страни, това е част от промяната от евреин от диаспората в Сабра. Трансформацията е възможна само чрез бунт срещу предците и техните пътища, срещу религията и чрез превръщането на мита в

реалност. Ционизмът в началото на ХХ в. предвижда създаването на нов еврейски и прекратяване на "странстващия еврейски" чрез създаване на постоянна родина. В първите етапи на промяната трябва да излезе напред един нов човек, свободен от страхове и комплекси, независим, съчетаващ духовните ценности с материалните. Образът на човека, който е част от своята родина. Младият пионер се бунтува срещу баща си, изоставя традициите и предизвиква стария път. Пионерчето избира различен път, а не този на приетите традиции, за да не прилича на баща си. Той се обръща към старата родина, служи ѝ, вдъхва ѝ живот и я изкупува. "Разликата между еврейските бащи по света и израелските синове е по-голяма от очакваната разлика между поколенията. Тя е мутация. Различният начин на живот, хранене, климат, политическа реалност и социална среда е трябвало да формират родения толкова различен, колкото може да бъде, от своя баща, роден в гетото (Avneri, 1968).

Нарастващата популярност на термина "Сабра" през 30-те и 40-те години на ХХ век отразява нарастващия престиж на поколението, родено в земята на Израел. Успоредно с формирането на стереотипа за Сабра - роденият в новата еврейска земя - сред младежите от еврейските средни училища, кибуците и мошавите, младежките движения и Палмах започва да се формира все по-голямо съзнание за тяхната културна уникалност, а с това и за символи на статута и специален, уникален израелски стил в езика, облеклото и отдиха (Shalit, 1995) (Almog, 1982)

Реалността диктува отношенията между индивидите и обществото, в което живеят и към което принадлежат. В Израел тези отношения между частното и общественото са интензивни, уникални и тясно свързани, чисто чувство за принадлежност и споделяне на една и съща съдба. Израелското общество се развива в сянката на Холокоста и следователно взаимността между индивида и историческите събития е неизбежна. Идентификацията на индивида с този общ идеал е сърцевината на израелското общество, фундаментът на ционизма, който би могъл да се прояви само чрез индивиди, които са били и са готови да се слоят с ционисткия идеал и да му помогнат да се осъществи със собственото си тяло и душа (Shalit, 1995).

В Израел израства нова нация, която формира нова израелска национална идентичност, напълно различна от тази на евреите от диаспората. Основна роля във формирането на местната митология и утвърждаването на термина "Сабра" играе следвоенната култура на мемориализация. Големият брой жертви на войната влива в по-старото поколение чувство за вина, примесено с дълбока благодарност към младото поколение. Това чувство е изразено в пресата, изкуството и особено в плодотворната мемориална литература, която започва да се издава след войната. Прилагателното "Сабра" се повтаря в мемориалите на загиналите през 1948 г. воители, в официалните антологии и в публикациите на Министерството на отбраната, превръщайки се в национален езиков код, изразяващ любовта на народа към неговата предана младеж (Almog, 2001). През този период Сабра се превръща в културен герой и в израелското изкуство, като се подчертават стереотипните аспекти на неговия образ. Следвоенните албуми също наблягат на снимките на красиви образи на Сабра и те се превръщат в национални символи на младата държава и отразяват митично-символичния паралел между великолепието на зараждащата се държава и красотата на нейната младост Сабра.

ИСТОРИЧЕСКИ КОНТЕКСТ НА 50-ТЕ ГОДИНИ

Последиците от създаването на Израел и войната за независимост на Израел са тежки - загубени са много животи, изразходвани са значителни средства. Малката израелска нация трябва да изпрати млади хора в продуктивна възраст да се бият, вместо да работят. Това се отразява сериозно на израелската цитрусова промишленост, един от основните източници на приходи. През този период Великобритания изважда Израел от Стерлингския блок и замразява всички активи и депозити на граждани от Израел в британските банки, което довежда до скок на инфлацията с 50 %. Израел навлиза в рецесия, която се задълбочава, тъй като той се бори да изпълни ролята си на национална родина за еврейските имигранти. Израелското правителство налага огромни данъци, за да финансира разходите, които надхвърлят бюджета му. Израелците трудно оцеляват.

В допълнение към тези проблеми масовата имиграция в държавата Израел през първото ѝ десетилетие предизвиква сериозни социални проблеми. 650 000 жители на Израел трябва да приемат над 1,5 млн. имигранти от различни страни на произход. Културните различия и пропуски са значителни, особено като се има предвид фактът, че повечето имигранти са дошли в Израел, след като са били преследвани в страните си на произход. Това поставя няколко предизвикателства, а именно финансово, медицинско и производствено, тъй като повечето имигрантски семейства имат много малки деца, както и от възрастни хора - преди или след продуктивната възраст.

Масовата имиграция от многобройни страни на произход предизвиква значителни демографски промени в израелското общество. Една от основните промени е, че средният размер на семейството е нараснал до по-голям брой деца в сравнение с абсорбиращото общество.

Както беше споменато по-горе, броят на членовете на семейството в производствена възраст е сравнително малък, а професионалните им умения не винаги отговарят на професионалните изисквания на епохата.

ЛИТЕРАТУРА ОТ 50-ТЕ ГОДИНИ

Литературата като цяло и особено детската литература функционира като огледало на нормите и ценностите на културата, в която се опитва да възпитава младото поколение. Обществено-социалната дискусия, така както се проявява в детската литература, подчертава сходствата. В първите години след създаването на държавата Израел страната не се занимава с определянето на различните части, съставляващи цялото", а по-скоро се опитва съзнателно да създаде хомогенен културен корпус, който да отразява общите ценности и идентичния начин на живот. Затова не е изненадващо, че в повечето детски книги на иврит не се споменава и не се приема никакво различие от разказа, към който се е стремяла държавата.

Когато разглеждаме литературата, предназначена за възрастта от три до шест години, разказите и стихотворенията за тази възраст са кратки и с много малко описания. Повечето въпроси

се споменават като последна мисъл, без дълги описания или обяснения на въпроси или проблеми, които не са в самото стихотворение или разказ. Но има определения и предпоставки, които са очевидни, и семейната структура е една от тях. Книгите, които са избрани, са написани от водещите автори и поети на израелската детска литература от времето на създаването на Израел и книгите и авторите остават популярни оттогава.

Трудностите на децата, които се описват, са свързани с въображението и емоционалния свят на децата, които се сблъскват със света на възрастните, представен от родителите - баща и майка. Родителите се споменават един след друг, без да се прави разлика или разграничение в родителския авторитет. Първоначалният възглед е, че структурата на семейството е традиционна, която обхваща родителите като едно цяло. Въпреки че някои от авторите не са част от пълната, цялостна, традиционна структура, както е описана в техните произведения, те я приемат като концепция, която се приема за даденост. Дори в произведенията, които изобразяват животни или растения, а не хора, традиционната структура е запазена. (Yael, 2014)

Във фокуса на детската литература са високият регистър на езика и красноречивата, плавна граматика и език. Книгите са художествени, въпреки че икономическото положение е тежко и ресурсите са насочвани другаде. Издателите се опитват да дадат най-доброто на младото поколение, което се възприема като важно социално бъдеще на държавата. Рисунките, насочени към вътрешния свят на детето и неговото благополучие, укрепват индивидуалните ценности и послания за нежност, изтънченост, любов към природата и игрите. Литературата за малки деца и рисунките изобразяват основните важни ценности на израелското общество и представят ценности като нежност и изтънченост, щастие и съвършенств, ценности, които са отхвърлени в грубото и бодливо израелско общество, което възхвалява "Сабра" - всичко това в полза на това да се осигури на малкото дете желаните идеален свят.

В литературните произведения от епохата се споменава подобна семейна структура. Тя се приема за даденост и не се

споменава изрично, сякаш няма възможност за друга структура. Част от причината, разбира се, е свързана с факта, че дължината и формулировката на стихотворенията са ограничени поради това, което е подходящо и неподходящо за тези възрасти, но друга част е основното допускане, че семейството е изградено по определен начин и се състои от определени членове и в резултат на това не е необходимо да се акцентират и споменават други структури, най-вече защото се предполага, че няма друга структура или възможност, особено за да отговаря на темите, с които се запознават децата. Авторите на епоса са напълно ангажирани, а желаният идеален свят е очевиден. Същото третиране се повтаря и в литературата, предназначена за по-възрастните, като описанията и третирането се разширяват според възрастта на целевата аудитория.

Общите и обичайните ценности на епохата са подчертани в цялата творба, традиционната структура е единствената, която съществува, а всяко отклонение е изобразено и описано като липсващо, болно или тъжно. Семейната среда не получава голяма тежест и внимание. Семействата са второстепенни, но са описани по положителен начин, което допринася за продължаването на историята и сюжета.

Дори в книгите, предназначени за по-възрастните, авторите остават ангажирани и се придържат към ценностите на новоизграждащата се нация и популяризират образа на израелското семейство и израелското общество по един идеалистичен начин, много по-идеалистичен от този, който е бил в онази епоха.

ИСТОРИЧЕСКИ КОНТЕКСТ НА 60-ТЕ ГОДИНИ НА ХХ ВЕК

Второто десетилетие на Държавата Израел е десетилетие на големи промени и драматични събития. Някои от тях са съпроводени с чувство на депресия, страх за самото съществуване на държавата, а други се характеризираха с прекомерна самоувереност у хората за това, че са непобедими. Това е десетилетие на демографско, икономическо, медийно, здравно и международно образователно утвърждаване. (Zameret & Yablonska 2000). В началото на десетилетието в страната живеят 2 милиона души, от които 1,8 милиона са евреи. В края на десетилетието броят

им нараства до 2,8 милиона, от които 406 000 са неевреи. Територията на Държавата Израел след Шестдневната война се разраства, промишлената и селскостопанската икономика нараства със стотици проценти, създават се много фабрики, железопътна инфраструктура, пристанища, отворени за търговия, и се открива сферата на комуникациите (телефон и телевизия). През тези години се наблюдават имиграционни вълни, които са в основата на някои от социалните проблеми, които ще се задълбочат в бъдеще както в еврейското, така и в арабското общество.

През 1961 г. нацистският военнопръстъпник Адолф Айхман е заловен от Мосад за разузнаване и специални операции и изправен пред съда в Израел. Процесът срещу Айхман и присъдата му намират широк отзвук в целия свят. Суровите свидетелства на оцелелите от Холокоста променят отношението към тях и предизвикват интереса на обществеността към техните истории и документирането им за бъдещите поколения. На 15 декември Айхман е признат за виновен за военни престъпления пред съда, осъден е на смърт и е екзекутиран през 1962 г. (Zameret & Yablonca 2000).

След като са предприети ограничителни мерки за намаляване на дефицита по платежния баланс, неизбежният резултат е, че икономиката изпада във втора рецесия, значително по-тежка от предишната през 50-те години. Безработицата се удвоява, а атмосферата на благоденствие от предишните години е заменена от атмосфера на траур. През първата половина на 1967 г. броят на напусналите страната надвишава броя на имигрантите. Повратният момент настъпва след Шестдневната война през юни 1967 г. Разполагането на военни и цивилни в обширните окупирани територии, развитието на военната промишленост и подновяването на вълните от имигранти в страната значително увеличават темповете на икономическа активност и в рамките на една година рецесията се превръща в нова вълна на бърз растеж. (Zameret & Yablonca 2000).

Войната променя статута на държавата Израел и нейния международен имидж, арабските държави свикват Хартумската конференция, която формулира "трите закона" по отношение на

Израел: Не сключваме мир с него; не го признаваме; и не водим преговори. Приета е Резолюция 242 на Съвета за сигурност на ООН. В същото време напрежението в сферата на сигурността продължава. Терористичните организации засилват действията си срещу Израел. Извършени са множество терористични атаки в Израел и в чужбина срещу пътнически самолети за и от Израел.

ЛИТЕРАТУРА НА 60-ТЕ ГОДИНИ

През 60-те години на XX в. в света започва едно десетилетие на мащабни социални промени, но тези промени започват на по-късен етап след Шестдневната война и също са ограничени. (Lemish, 2000; Fogel, 1996)

В детската литература се запазва традицията от 50-те години на миналия век; семейната структура е патриархална; майката остава през повечето време в традиционните си роли и семейната структура остава традиционна. Не се споменава специално семейството, но от репликите, описанията и сюжетите става ясно, че на заден план стои бащата дори и да не се споменава открито (Барух 91).

В литературата за деца, предназначена за по-големи възрасти, се споменават други семейства, но това са семейства с липсваща структура, слаби семейства, които не могат да се справят с отглеждането на детето.

ИСТОРИЧЕСКИ КОНТЕКСТ НА 70-ТЕ ГОДИНИ

След Шестдневната война моралът и икономиката се подобряват. Войната за надмощие, последвана от войната Йом Кипур обаче, има обратен ефект и води до опасна икономическа криза поради високата цена на войната и загубата на човешки живот.

70-те години се характеризират с вълни от имигранти от СССР. Имигрантите от 70-те години на XX в. се усвояват по различен начин от тези от предишните десетилетия. Една от причините за това е, че веднага им се предлагат решения за жилищно настаняване и данъчни облекчения. Местното население, предимно имигранти от Мизрахи от предишните десетилетия, протестира срещу тази управлявана от естаблишмънта

дискриминация. Това дава началото на протестното движение "Черните пантери".

Имиграционните вълни през това десетилетие са сравнително разнородни. За разлика от предишните имиграционни вълни, те се считат за икономически успешни. Определени групи сред тези имигранти избират да останат сегрегирани. Те не са хвърлени в топящия се котел; по този начин запазват културната си идентичност.

Неуспехите в прелюдията към войната Йом Кипур са разгледани от комисията "Агранат" - национална комисия за разследване. Докладът на комисията предизвиква оставката на правителството. Новоизбраното правителство от 1974 г. просъществува 3 години. Някои от членовете му, включително министър-председателят Рабин, са обвинени в корупция. Социалната и икономическата поляризация, в допълнение към критиките за корупция, допринасят за смяната на властта през 1977 г.

Израелският закон за имиграцията е променен, за да се даде възможност за имиграция на етиопски евреи. Въпреки малкия си размер тази имиграционна вълна е трудна за усвояване. Всички тези процеси допринасят за развитието на семейството.

ЛИТЕРАТУРАТА НА 70-ТЕ ГОДИНИ

През 70-те години на миналия век настъпва прелом в отношението към вътрешния свят на детето, което се проявява в историите, предназначени за тази възраст. Разказите са написани специално, за да предоставят "умствена храна" - средство за интелектуално обогатяване и насърчаване на емоционалния свят на тригодишните и по-големи деца и чрез литературни средства да повдигат емоционални проблеми и размисли, характерни за тази възраст, като същевременно представят различни гледни точки и начини за справяне с трудностите, възникващи в разказите и в живота на детето.

В началото на 70-те години на XX век започва нова ера, в която детството и децата се разглеждат по-терапевтично и не толкова като наивни и свободни от притеснения. Традиционните ценности и приемливото в епохата са управляващите мотиви и

послания, традиционната семейна структура е тази, която е във фокуса на вниманието, и когато има отклонение от тази рамка, тогава майката е бедна, болна и безпомощна.

При разглеждане на литературата, насочена към по-възрастните, се вижда, че тенденцията, започнала през 50-те години, продължава. Описанията са по-сложни и се разглеждат въпроси, свързани с възрастта, но и в този период, както и през 50-те години, продължава тенденцията да се търси общият знаменател и хомогенният културен корпус, който отразява общите ценности и сходния начин на живот. Когато писателите говорят за семейството и децата, те пишат за идеала, за това, което е наоколо и е желано от обществото, и тази тенденция не се е променила от 50-те години насам.

Паралелно с промяната по отношение на вътрешния свят и развитието на децата през 70-те години на миналия век настъпва и друга промяна - признаването на ситуацията със сигурността и трудностите, с които се сблъскват децата, живеещи в Израел по това време. Но описанията са кратки, свързани с детето, което разказва историята, и с начина, по който то вижда света около себе си. Описанията на семейството са положителни и се отнасят до цялото семейство, използваната лексика е положителна и всяко отклонение от нормата е придружено с лексика, която има емоционална конотация като тъга и загуба, очевидно е, че щастливи и добри моменти има, когато семейството е цяло и завършено, и всичко е по-трудно и предизвикателно, когато тази структура е непълна.

Изключителният писател на епохата пише за маргиналните групи и недостатъците на елитарното израелско общество, бележи началото на отделянето от очевидното приспособяване към държавата и нейния разказ и избира да хвърли светлина върху различните проблеми в израелското общество, но когато се занимава със структурата на семейството, в онези години традиционната структура доминира и всяко отклонение е от разбити проблемни семейства.

ИСТОРИЧЕСКИ КОНТЕКСТ НА 80-ТЕ ГОДИНИ НА XX ВЕК

Четвъртото десетилетие започва с политически сътресения, които слагат край на 44-годишното непрекъснато управление на лейбъристкото движение. През десетилетието избухва Интифадата (Интифада - отказ от насилие, насилствено въстание в арабския свят). В Израел интифадата се определя като период на насилие, характеризиращ се с терористични актове от страна на палестинците срещу Израел.

Интифадата оказва голямо влияние върху процесите през следващите десетилетия и е стимулиращ фактор за международните усилия за мир, които променят облика на страната в резултат на подписаните споразумения. Десетилетието започва със скок на инфлацията и по-нататъшно влошаване на икономиката. Феноменът на регулирането на банковите акции рязко приключва и те се сриват със силен гръм и трясък. Правителството се намесва и национализира по-голямата част от банковата система. (Weiz & Zameret Ed. 2016)

Спадът в растежа, придружен от криза в чуждестранната валута и рязко покачваща се инфлация, довежда до "план за стабилизиране", който включва резки бюджетни съкращения, девалвации, замразяване на цените и намаляване на заплатите. В резултат на това БВП започва да нараства, инфлацията се стабилизира, а заетостта остана стабилна. Към края на десетилетието растежът и умереността се възобновяват, а безработицата нараства (Weiz & Zameret Ed. 2016)

Това десетилетие може да бъде разделено в три основни периода: (1) Период на помирение с Египет и увеличаване на напрежението в областта на сигурността (2) Период на вътрешни конфликти: Първата ливанска война, продължила 18 години, последвалото напрежение, вътрешните израелски конфликти, клането в бежанските лагери Сабра и Шатила край Бейрут, когато християнско-арабски сили избиват стотици палестински бежанци, а израелските войници, които контролират района, не ги спират. Това предизвиква обществено възмущение в Израел и по света, а натискът на израелската общественост принуждава правителството да създаде държавна анкетна комисия, чиито заключения принуждават министъра на отбраната Ариел Шарон да подаде

оставка. (3) Периодът на правителството на единството: Изборите за Кнесет през 1984 г. завършват с политическо равенство. Решението е да се сформира правителство на националното единство, което произтича от необходимостта да се решат остри проблеми, които застрашаваха устоите на държавата. Сред двата проблема, които се открояваха по своята сериозност: Престоят на силите на ЦАХАЛ в Ливан, който вземаше тежки жертви и изглеждаше безсмислен, икономическото положение се влошаваше, а инфлацията достигаше стотици проценти.

Стабилното политическо управление, характерно за първите три десетилетия, е подкопано. Продължават да съществуват два основни блока, но броят на основните партии намалява. В същото време сред еврейската и арабската общественост се създават етнически, религиозни и секторни партии. Страната започва да преминава от национална социалдемократическа икономика към приватизирана либерална икономика. Засилва се обществената критика срещу корупцията и неефективността, а инфлацията достига 34%. Дясното правителство се опитва да се адаптира към значителните промени, настъпили в световната икономика, и обръща гръб на социалистическата икономика, като премахва субсидиите, спира валутния контрол и либералните реформи, които водят до галопираща инфлация, достигнала своя връх от 444%. Сътрудничеството между левицата и десницата довежда до икономически план, който води до по-голяма стабилност и растеж, но променя облика на израелското общество, което се превръща от държава на благосъстоянието в държава на печалбата. (Weiz & Zameret Ed. 2016)

През това десетилетие етиопското еврейство започва да се разраства. Етиопските евреи започват да маршируват към Судан в бежанските лагери, стотици загиват по пътя или в лагерите, а израелското правителство в операция "Моше" отглежда хиляди имигранти, а трудностите в тая посока съпътстват Израел и до днес. Много подобно на имиграцията от 50-те години.

През 50-те и 60-те години на миналия век държавата Израел се застъпва за политиката на "топящия се котел". Целта на тази политика е да се приемат имигранти от различни култури и да се

приобщят към общата израелска култура и идентичност. Политиката на "топящия се котел" възприема културите на произход като "изгнанически" и се стреми да създаде "нов израелец", "сабра".

Политиката на топящия се котел е свързана с културните органи (театри, вестници), но не по-малко значима е и образователната система и IDF. Разбирането е, че "котелът" е необходим за изграждането на националната устойчивост на държавата и за изграждането на общество с общи ценности. Години по-късно се появяват критики към тази политика, според които цената на "топящия се котел" е висока: заличаване на идентичности и култури, които са били в миналото и са могли да допринесат за обществото. По-късно е отправена и друга критика към източниците на "новата" израелска фигура, която се опитва да внуши "котела", критика, че "новият израелец" е европейският, ашкеназки израелец, а не "новата израелска" фигура, която разчита на различни източници.

През 70-те и 80-те години на миналия век, на фона на множество протести и събития, свързани със сигурността, концепцията за формиране на обществото в Израел се променя от политика на "топящ се котел" към политика на "мултикултурализъм". Израелската култура започна да проявява плурализъм за различните културни нюанси (например в музиката), а израелското общество престава да иска "нов израелец", а започва да подчертава предимството на многобройните нюанси на идентичността и културата. През 90-те години на XX в. тази тенденция се засилва още повече на фона на голямото увеличение и културата на медийните канали. В развилия се мултикултурен подход "различните групи запазват своята идентичност, етническа принадлежност, обичаи, вярвания, език и митове, но в същото време са обединени в своята национална лоялност". (Avneion, 1999; Shay, & Kaniel, 2002; Shechter & Iram, 2002).

Сред причините за тази промяна във възприятията са хедонизмът и акцентът върху индивида, разрывът в израелското общество след войната Йом Кипур и свързаното с него налагане на съмнения в истабилишмънта, културата на медийните канали, социалните протести на групи в обществото като "Черните пантери"

и натрупаният опит от имиграционните вълни през 50-те и 60-те години на XX век. Критичният поглед към политиката на "топящия се котел" често страда от анахронизъм (Налагане на ценностите на настоящето върху миналото, като се игнорират историческият контекст и ситуация). Тъй като мнозина твърдят, че тя е била необходима по онова време, а през 80-те години на XX век е можело да бъде освободена в полза на концепцията за мултикултурализма.

Мултикултурализмът дава легитимност на една творба, която показва копнеж по различна родина от Израел, не отрича диаспората и нейната памет. По време на "котела на топенето" такъв звук изобщо не се чува. Освен това мултикултурализмът въведе до музикални стилове, които преди това са се чували само в специални часове, а не в редовните часове, в мейнстрийма. Това е влиянието на "котела на топенето" в музиката, но то е оказало голямо влияние и в други области. Друга област, в която мултикултурализмът е очевиден, са етническите празници. През периода на топенето на котлите тези празници не се споменавт, а ако са били споменавани, то е скромно, в рамките на семейството, без да се подчертават външно. През последните две десетилетия етническите празници са съживени от обществеността: "Мимуна" на мароканската общност, "Нови Бог" на имигрантите от СССР, "Сигд" на етиопските имигранти и др. С осъзнаването на концепцията за мултикултурализмът, на оригиналната идентичност на имигранта и на неговата оригинална култура се отрежда почетно място в рамките на неговата идентичност като израелец.

ЛИТЕРАТУРА НА 80-ТЕ ГОДИНИ

През първите 25 години от съществуването на държавата Израел повечето от оригиналните детски и младежки писатели описват събития, случили се в Израел в определен период, настояще или минало. От 70-те години на миналия век настъпва прелом в писането на все повече истории, които не са свързани с конкретно време или място и в които действието може да се развива във всяка страна и по всяко време. Причината за тази тенденция е тясно свързана с технологичната епоха, в която усъвършенстваните средства за транспорт и комуникация размиват границите между народите и държавите. През последните две десетилетия се

разширява литературният жанр на историите, в които истината и въображението се използват взаимозаменяемо. Обикновено те започват като ясно изразени реалистични истории, т.е. описват събития на клиенти от света на реалността, докато изведнъж в тях не се появяват събития и герои, взети от света на легендите и въображението, но и те са описани като част от реалността. До това десетилетие детската литература предава определено съдържание и ценности, а през 80-те години на XX век започва повратният момент, когато литературата започва да създава преживяване. Тенденцията в по-ранните години е, че правилото е на първо място и е за предпочитане пред индивида, а в случай на конфликт на интереси или друг конфликт правилото е на първо място. През 80-те години на XX век светът на индивида се легитимира, а натискът за асимилация или адаптация намалява и отстъпва място на ценностите на индивида. Въпреки това социалните послания на ционизма, както и на семейството, продължават да остават традиционни. (Zoran, 2009).

В литературата, предназначена за младите хора, може да се види разликата и повратната точка, която настъпва, тъй като участниците и критиката, която има към по-възрастното поколение, продължават да описват традиционната семейна структура във време, когато някои от традиционните роли могат да се променят.

Ценностно-идеологическата инфраструктура в книгите от този период съдържа ценностите на благодарността, признателността, уважението, братството между братята, вниманието, алтруизма и послушанието, които се считат за съществени в структурата на отношенията в идеалното семейство. (Azar, 2000) Отклоненията от възпитателно-ценностните норми са свързани с езика и имат явна и скрита критика. Ценностно-идеологическата инфраструктура вече не съдържа ценностите на социализма и равенството, няма го задоволството от малкото и желанието на индивида да допринесе за цялото, детето не е обект на възпитание и предаване на ценности, които са били обичайни в литературата от седемдесетте и осемдесетте години. Напредъкът и конкуренцията на XXI век довеждат до възпитаване на лични ценности като увереност в себе си, приемане в обществото и

преодоляване на социалните препятствия. (Regev, 1992; Regev 2002).

В литературата, насочена към по-възрастните, от една страна, се наблюдава придържане към посланията и ценностите, които доминират в предишните десетилетия. Традиционното семейство е "правилното", а всички останали видове семейства се описват като борещи се, изпитващи трудности, липсващи или несъответстващи на идеала на Сабра, който преобладава през предишните десетилетия и продължава да доминира през настоящото десетилетие въпреки настъпилата промяна.

Нарастването на новото поколение носители на езика оказва влияние върху съдържанието и посланията. Езикът и ценностите не са идеалът, който насочва писмеността по нейния път, но той вероятно е част от ценностната инфраструктура през 70-те и 80-те години на ХХ век, която включва и ценността "да бъдеш натрупан". Основната разлика между двата периода се крие в процесите на социална промяна. Промяна в идеологическо-ценностната инфраструктура на дискурса и във възприемането на "Аз" и неговото място в обществото. Възпитателните ценности на национализма, любовта към родината и социално-кооперативния алтруизъм от годините на създаването на държавата отстъпват място на егоцентризма и социално-екзистенциалната култура, която поставя в центъра индивида. Тези социокултурни процеси водят до освобождаване от нормативните кабели на предишното поколение и до създаване на нови норми, които са по-гъвкави от предшествениците си, и все пак някои ценности и норми се променят по-бавно и семейната структура и приемането на различната структура е една от тях. (Argamon & Shaked, 2015)

Във всички книги от епохата може да се види запазването на някои от социалните ценности и послания, които доминират от 50-те до 70-те години на ХХ век, но каквито и промени да са настъпили, семейната структура остава непроменена.

ИСТОРИЧЕСКИ КОНТЕКСТ НА 90-ТЕ ГОДИНИ

В началото на петото десетилетие на Израел изглежда, че държавата е постигнала основната цел на ционизма - създаването на

сигурно убежище за еврейската нация в историческата земя на Израел.

Въпреки военната мощ на Израел, цивилното население продължава да изпитва екзистенциална тревога. Има и икономически проблеми, като например високото ниво на безработица. Освен това лошата вътрешна сигурност, дължаща се на вълни от терористични атаки, напомня за демографските предизвикателства пред Израел и способността му да запази еврейското си мнозинство.

90-те години на XX век се характеризират с масова имиграционна вълна от Русия и бившия СССР. Много от имигрантите са професионалисти с бял цвят на кожата и това прави асимилацията им на пазара на труда много трудна.

Политическата промяна от 1992 г., преговорите с ООП, както и мирният договор с Йордания са източник на оптимизъм по отношение на бъдещето на региона. Тези настроения се сриват след убийството на премиера Рабин. Много от семействата, които имигрират по време на имиграционните вълни през това десетилетие, са изолирани и сегрегирани поради езиковата бариера, от една страна, и културните си предпочитания, от друга. Това се отразява на структурата на израелското семейство.

ЛИТЕРАТУРАТА НА 90-ТЕ ГОДИНИ

През 90-те години продължава тенденцията, започнала в предишните епохи, да се признава детският свят, един реалистичен свят и проблемът, с който се сблъсква детето. В книгите, предназначени за ранна възраст, историите засягат въпроси, свързани с вътрешния свят на децата, трудностите и проблемите, с които се сблъскват, или с ежедневието в семейството или квартала. Традиционната структура на семейството е запазена и в нея няма промяна. Тя е толкова очевидна, че дори бащата да отсъства и да не се споменава, се приема за даденост, че той съществува.

Темите, които се разглеждат, са посрещане и преодоляване на загуба и тежка загуба, ежедневни проблеми и битки. Семействата са традиционни, с двама родители, баща и майка, и в повечето случаи с повече от едно дете, а след това се споменават въпросите, свързани с отношенията между братята и сестрите. Когато има

промяна в основната структура, разликата се споменава, подчертава се и се обяснява.

В литературата, предназначена за по-възрастните, тенденцията, започнала през 70-те години, за признаване на проблемите на израелското общество, е по-явна и очевидна. Разглеждат се проблеми на подрастващите като злоупотреба с наркотици, алкохол, насилие, самоубийства и секс, но все още никой не засяга семейната структура, освен ако не става въпрос за развод или смърт. Дори когато се засягат и разглеждат най-трудните, най-деликатните въпроси на израелското общество и живот, които почти не са засягани преди, като арабското общество, арабите в Израел и отношенията между евреи и араби, традиционната структура се запазва и отново всяко отклонение се описва като счупено, болно или просто проблематично.

ИСТОРИЧЕСКИ КОНТЕКСТ НА 2000-ТЕ ГОДИНИ

През 2000-те години на миналия век настъпват кризи, породени от глобализацията и отслабването на националната държава. Дълбоките промени, които настъпват в Израел, оказват влияние върху различни институции на обществото, включително и върху семейството. Глобализацията и имиграцията оказват влияние върху Израел, като помитат нееврейските имигранти от третия свят към израелската граница.

Постоянните промени, които претърпява израелското общество, за да приеме различните елементи и тяхната различна култура, произход и фолклор, съвпадат с вътрешния конфликт с палестинците, както и с международните конфликти с арабския свят. За разлика от обществото през предходното десетилетие, обществото от 2000-те години се характеризира с консервативен, безкомпромисен подход, който предизвиква значителна поляризация между групите.

Между ционисткия етос и индивидуализма съществува непреодолима пропаст, причинена от глобализацията. Промяната на парадигмата от "топящ се котел" към индивидуализъм дава възможност на сравнително малки, обособени групи, които искат признание и приемане от всички страни - както от обществото, така и от истаблишмънта.

ЛИТЕРАТУРАТА НА 2000-ТЕ ГОДИНИ

През 1998 г. е приет Законът за равните права на хората с увреждания, чиято цел е "да защитава честта и свободата на хората с увреждания и да утвърждава правото им на активно и равноправно участие във всички области на живота на обществото, както и да дава адекватен отговор на специалните им нужди по начин, който ще им позволи да живеят максимално независимо, неприкосновено и почтено, като същевременно реализират способностите си". Успоредно с приемането на закона и на фона на хуманистичния дискурс през последните 20 години се наблюдава нарастване на броя на издаваните книги, посветени на "другото, различното" дете - детето с увреждания и специални потребности, и в допълнение на децата и семействата, определяни като "различни". За първи път се появява книга, която е написана от един от изтъкнатите автори, който описва новите - други семейства. Но тази книга е особена, необичайна за епохата си и е книга без сюжет. Самото ѝ съществуване е, за да представи нови семейства, различни по структура и форма от традиционното семейство. В други книги от епохата традиционната структура е запазена или изобщо не се споменава за семейство или членове на семейството. Не е ясно доколко са съгласувани авторите и поетите поради липсата на конкретно споменаване на структурата в книгите, но това, което се споменава, малкото, което има, все пак е традиционната структура.

В тази епоха за пръв път се появява книга, написана от самотна майка, която иска да запознае детето си със структурата на новото семейство, със собственото си семейство от положителна гледна точка. Книгата произтича от необходимостта да се представи предисторията на формирането на новата структура и да се разкаже историята на създаването на новото семейство. Сюжетът е историята на създаването на семейството и няма "обикновен" сюжет. Тази книга е издадена частно, без помощта на издателство и е първата птица, първият предвестник на нишовата литература, написана от членове на нишата за нишата.

Книгата очертава и говори по много ясен и директен начин и е особено позитивна, но е ясно, че целта ѝ е да обясни новото и различното и че това е въпрос, който се нуждае от разглеждане и

помощ пред един свят, който се основава и състои от други структури, различни от новата.

Внимателното разглеждане на книгите, предназначени за по-възрастните, затвърждава схващането, че книгите, предназначени за по-младите, са наистина първите по рода си за тази възраст, тъй като семействата, описани в другите книги, са традиционни семейства. В книгите от епохата сюжетът почти не засяга и не споменава семейната структура, не защото има разнообразие или защото те не са важни, а по-скоро защото е очевидно и се приема за даденост, че семействата са традиционната структура семейства от двама родители, майка и баща и деца. В много редките случаи на различна структура отклонението би било между разведени родители или загуба на родител, а не това, което влиза в категорията на новото семейство.

До известна степен в израелската детска литература се наблюдава повратна точка по отношение на третирането на различното и необичайното, като новата литература е насочена най-вече към малките деца с цел да обясни необичайното и различното. Понякога единствената цел е да се създаде близост и връзка между обикновеното население и света на необичайните. Основният жанр, в който може да се проследи новата литература, е литературата, описваща хората със специални нужди, хората с увреждания, предимно с физически увреждания, но по-късно в епохата се появяват и някои увреждания, свързани с ученето и специални нужди като аутистичния синдром (ASD). Повечето от книгите имат за цел да обяснят и въведат проблема и това е фокусната точка, а не странична история, паралелна на основния сюжет. Обяснението е единствената цел на книгата.

Изглежда, че, въпреки промяната през 70-те години и новия поглед към вътрешния свят на децата, привързаността към традиционната структура остава и всяко отклонение изисква специално внимание в книгите, обясняващи новото отклоняващо се явление.

ИСТОРИЧЕСКА СПРАВКА ЗА 2010 Г.

През второто десетилетие на хилядолетието Израел се справя предимно с тежки проблеми. Социалният протест, протестът

на палатките, поредица от широко разпространени протести, които се провеждат в цял Израел и демонстрират срещу високите разходи за живот и жилища. Операция "Стълб на отбраната", осемдневна кампания в управляваната от Хамас ивица Газа. Горски пожар в планината Кармел (Ason HaKarmel, "Бедствието в Кармел"), смъртоносен горски пожар, продължил 3 седмици с 44 жертви. Моше Кацав, осмият президент на Израел, е осъден по две обвинения в изнасилване, възпрепятстване на правосъдието и други на седем години затвор. Ехуд Олмерт, дванадесетият министър-председател на Израел, е осъден на лишаване от свобода заради присъди за приемане на подкупи и възпрепятстване на правосъдието по време на мандатите му като кмет на Йерусалим и като министър на търговията.

Избухва "Интифадата на отделните хора", "Интифадата на ножовете", "Интифадата на ударите с нож" или "Йерусалимската интифада", като средно на ден се извършват по три палестински нападения; нападения с нож или опити за нападения с нож, стрелба и нападения с коли. Политическата криза в Израел през 2019-2021 г. - период на политическа нестабилност, в който в рамките на две години са проведени четири предсрочни избора за Кнесет.

Бързото развитие на технологиите оказва влияние върху живота навсякъде. Информационните технологии напредват, като смартфоните стават широко разпространени. Напредъкът в областта на безжичните мрежови устройства, мобилната телефония и изчислителните облаци. Напредъкът в обработката на данни и разпространението на широколентовия 4G достъп позволяват на данните и информацията да се разпръснат между областите на невиджани досега места. Наред с електронната търговия, нискотарифните полети и широколентовите мрежи, които "скъсиха" разстоянието между Израел и света, израелският културен свят възприе риалити шоута, шоута за таланти и кулинарни предавания, които трансформират и променят общата култура и живот и той заприличва на американското общество. Популярната култура променя и копира повечето от явленията на американската и западната култура.

Това десетилетие се характеризира с опити за бойкот и ембарго на израелската култура, академична общност и търговия, с представянето на ЦАХАЛ като хроничен нарушител на правата на човека, със спорове и разногласия с Комисията по правата на човека на ООН и с опити за задържане, съдене и арестуване на израелски служители. Успоредно с оттеглянето на научно-културните отношения с Европа и антиизраелските демонстрации Израел прави много постижения, като например 3 Нобелови награди.

Началото на четвъртата вълна на феминизма се характеризира с прехода на феминисткия дискурс от академичните среди към публичния дискурс. Въпроси, които са централни за по-ранните етапи на движенията за правата на жените, получават национално и международно внимание от страна на основните медии и политици, които се занимават с проблема по-обстойно. През това десетилетие дискурсът около правата на жените, включващ въпроси като сексуалната злоупотреба и изнасилването, насилието срещу жени, неравностойното заплащане и образа на тялото. Освен това онлайн ресурсите, като например социалните медии, улесняват явления като движението "Me Too" и по-нататъшното разширяване на правата на ЛГБТК и представителството на жените, като много европейски, океански и американски държави признават гражданските съюзи и партньорства, а няколко държави разширяват гражданските бракове за еднополовите двойки.

Предимствата на "мъдростта на масите" се оказват в центъра на вниманието благодарение на информационните уебсайтове, които разчитат на сбор от човешки мнения. Те са изтласкани в светлината на прожекторите благодарение на социалните информационни сайтове и други уеб ресурси, които разчитат на човешкото мнение.

През десетилетието се наблюдава непрекъснато нарастване на четенето, въпреки че продажбите на печатни издания като книги, списания и вестници, които са основните преносители на информация и реклами, постоянно намаляват в полза на интернет и други цифрови форми на информация. Новинарските блогове, кабелните новини и други онлайн медии стават конкурентни в

привличането на рекламни приходи, а способни журналисти и писатели се присъединяват към онлайн организациите.

ЛИТЕРАТУРА ОТ 2010 Г.

Вследствие на социалните и технологичните промени през десетилетието може да се очаква, че тенденцията за признаване на новите структури, започнала през първото десетилетие на хилядолетието, ще навлезе в популярната литература на второто десетилетие. Изненадващо е, че въпреки кълновете, които се появяват в началото на първото десетилетие, книгите, предназначени за младите читатели, не продължават новата тенденция и не включват или споменават нова семейна структура, в популярната литература изобщо не се споменава въпросът за новите семейства.

Благодарение на социалните и технологичните промени литературната ниша се разширява, а много книги са написани от общността за общността. Книги, които са написани специално, за да отговорят на нуждите на нишата. Всички тези книги са публикувани в частни издания. Освен това от вътрешността на литературата за ниши има отговори и решения, дадени на други групи от ниши. В някои от книгите от епохата семействата не се споменават като част от сюжета, но при внимателна проверка на рисунките или вглеждане в случайни изречения изглежда, че това е по-скоро поради липса на интерес, отколкото поради приемане или въвеждане и показване на новите структури. Има книги, които се отнасят до проблемите, с които се сблъсква поколението Z, но на практика всички те са нишова литература или терапевтична литература.

Литературата, насочена към по-големите (6-12 години), прави допълнителна крачка към различните семейни структури. Споменават се разведените семейства и трудностите, с които се сблъскват децата, и като цяло проблемите, свързани с израелското общество от този период, загубата на близък човек, насилието, загубата и миграцията. Семейната структура не е подчертана, а в някои случаи изобщо не е описана. Начинът, по който са разгледани различните теми, е ясен, без да се отправят критики. Настъпва очакваното в литературата за младежта текучество. В популярната литература от епохата, насочена към по-възрастните, новите

семейства се споменават "между другото", като част от фоновия сюжет, без особено значение и опит да се обясни семейството или да се третира по различен начин. Няма критика, използваната лексика е сходна с тази, използвана при описанията на други семейства.

Изглежда, че в книгите, публикувани към края на десетилетието, новата семейна структура навлиза в масовия живот и различните семейства са спомагателен детайл, а не цел да се направи структурата достъпна и да се обясни на читателите.

!!! СРАВНЕНИЕ НА ВСИЧКИ ЕПОХИ И ЛИТЕРАТУРНИ ПРОИЗВЕДЕНИЯ

При разглеждането на детската литература от създаването на държавата до наши дни става ясно, че обявяването на Израел за независима държава и ционисткият разказ с централно място в него на образа на Сабра оказват голямо влияние върху развитието на тази литература през годините. Лесно е да се видят промените и различията през годините, но в сравнение с други държави промените и темпото на промяна са много по-бавни, тъй като те настъпват в Израел през второто десетилетие на хилядолетието, докато в други държави се случват по-рано.

Литературата от 50-те години се фокусира върху образа на израелското семейство, семейството сабра. Това е традиционно семейство, чиято цел е да прослави образа на сабра и неговото семейство, успоредно с израелското общество. През 60-те години, за разлика от останалата част на света, която преживява социална промяна с децата и антивоенните групи, Израел остава традиционен и много подобен на 50-те години. Едва след Шестдневната война (1967 г.) настъпва малка промяна, която може да се види ясно по-късно, през 70-те години. Разликите могат да се забележат и видят в съдържанието на детската литература от 70-те години, когато се разглеждат въпросите, с които тя се занимава - проблемите, с които децата могат да се сблъскат, но не и в степента на ангажираност на авторите с образа на сабра и националния ционистки етос, които са напълно асимилирани в героите и сюжета. 80-те години не показват реална промяна - въпреки че има някои промени в темите, които

детската литература разглежда, ценностите и описанията са израелски и сабра.

През 90-те години на миналия век в литературата навлизат по-разнообразни теми, като например разводи, социални проблеми и трудности, свързани със семейството. В тази епоха се споменава за нова семейна структура, възникнала в резултат на развода. Всяко отклонение от традиционната структура, считана за норма в книгите от 50-те до 90-те години, предизвиква критика както по отношение на езика, така и на третирането. "Другите" семейства са представени като болни в случаите на маргинални групи в обществото или тъжни в случаите на скърбящи семейства поради смъртта на родител, обикновено бащата, загинал в някоя от войните на Израел.

Детската литература, която се занимава с "други семейства", навлиза в тази област в началото на 2000-те години. Тази литература предлага на читателите новата структура на алтернативните семейства, но тъй като единствената цел на книгите е легитимирането на алтернативните семейства, рисунките и текстът са склонни да използват стереотипи за различните герои, техните страни на произход и сексуални наклонности, както и с малко хумор и известен расизъм, за да засилят предразсъдъците на възрастния читател, който чете книгата на детето си.

Минава още едно десетилетие или повече преди промените да станат видими. Книгите, публикувани в началото на 2000-те години, не засягат въпроса за новата семейна структура, което довежда и отваря място на нишата за писане на книги, посветени на новите семейства (ЛГБТК и самотните родители). Едва през второто десетилетие на XXI век се забелязва истинска промяна по отношение на новото семейство и неговото третиране в детската литература. Текстовете в популярните книги в повечето случаи повишават информационния тон, който избягва осъждането; илюстрациите обаче представят колекция от стереотипи и представят семействата като други, въпреки позитивния текст и език. През тези години нишовата литература се развива значително и представлява истинска промяна в това, че е свободна от стереотипи както в текстовете, така и в илюстрациите.

Литературата от второто десетилетие на ХХІ век съчетава истории с нови семейства в техния произход - комбинация, която учи не само на разнообразния състав на семействата в Израел, но и на признанието, че всяко дете се сблъсква с трудности в семейството си. Нишовата литература е литературата, която формира основата, от която децата могат да опознаят и да научат за различните семейни модели, съществуващи в многорелигиозното израелско общество, и дори да илюстрира, че във всяко семейство има както радост, така и скръб, и няма семейство, което да превъзхожда друго семейство.

ДИСКУСИЯ

Детската литература е огледало на нормите и ценностите на обществото, които то се опитва да внуши на младото поколение. Културно-общественият дискурс, изразен в днешната детска литература, е отворен и позволява на различните групи в обществото да изразят себе си и своя мироглед. В недалечното минало обаче няма място за дискусия относно многообразието на обществото, независимо дали става дума за биологични различия като физически увреждания или цвят на кожата, или за социокултурни като религиозни и полови различия.

Съвременната израелска детска литература за ранна детска възраст не е претърпяла драстични промени от "ангажирана и изготвена" литература към "освободена" литература. В годините на създаването на държавата тя отдалечава детето от "вербуваните" ценности и му предава ценностите на "творчеството и игрите", отхвърля "реалистичните" ценности и изтъква отхвърлените ценности в суровото израелско общество като "чувствителност и изтънченост" и "щастие и съвършенство", които са ценности, получаващи голямо значение в наше време. От друга страна, детето в ранна детска възраст, което е в началния етап на социализация и разчита основно на емоционално участие, възприемано в преддържавния период и първите години на държавата като незряло малко дете, което трябва да бъде защитено и пазено на всяка цена, а не като равностоен партньор на възрастен човек по отношение на ангажираността му към идеите, които са основни за обществото, в

което живее, днес се възприема като пълноправен партньор в реалността.

В миналото липсва дискусия за другите, различните. От пълното му изключване, през опитите да се коригира, докато се обективира, за да се създаде хомогенно общество. До времето, в което се намираме днес - време на интеграция и осъзнаване на равенството и специалните потребности - детската литература прекрасно отразява тези процеси. През 50-те и 60-те години на ХХ век характерна особеност е липсата на представяне на "другия". През 70-те години се появяват първите лястовички на промяната, но отношението на обществото все още е осъдително. През ХХI век се наблюдава ускорено нарастване на издаването на книги по различни теми, включително и за семейната структура. За разлика от други въпроси в израелското общество, където представянето и последващото обсъждане са положителни и показват подобрение, погледът към някои от книгите и към реалния свят разкрива, че все още съществува двойственото отношение към различните - понякога на интеграция, но понякога на нежелание, на приемане и включване срещу изключване. Въпросът за новото семейство преодолява пропастта между 2000 и 2010 г. и навлиза в обществото през последните години на второто десетилетие на хилядолетието (2010). Нишовият писател е този, който пише историята за формирането на новото семейство и неговото оправдание, главно за нишовия читател, но в масовата литература също има представяне на нови семейства. Има книги, в които семейната структура е част от предисторията на героите, която обаче не е важна и съществена част от сюжета.

Теми, които преди са премълчавани и не са обсъждани в детската и младежката литература, сега се дискутират. В книгите за младежи се описват различни семейни състави и им се придава легитимност. Повечето книги все още идват от вътрешната ниша, за да направят темата достъпна, и поне в началото на десетилетието не представляват неразделна част от популярната литература, която избира да не се занимава или просто игнорира проблема. Много книги за деца в училищна възраст се занимават с преживяванията на децата в семейства с един родител или в семейства, в които

родителите са разведени. В книгите за младежи можете да прочетете за бити жени, за баща, страдащ от боен стрес, за родители, страдащи от психични заболявания, и за родители, които решават да осъществят личните си мечти дори с цената на напускане на семейството.

Промените в структурата на семейството, отношенията между родителите и децата, които са се променили, отхвърлените теми табу, разбира се, са характерни за западната детска литература като цяло и не са уникални за израелското детско общество и литература. Докато промяната в Европа е очевидна от 80-те до 90-те години на XX век, с алтернативни семейни структури, отношения между родители и деца, основани на равенство и споделяне вместо на авторитет, в Израел са необходими почти две десетилетия, за да навлезе темата като неразделна част от основната детска литература. Едва към средата на второто десетилетие на XXI век могат да се видят нови семейства на фона на историите, предназначени за възрастта 6-12 години, когато литературата, предназначена за ранното детство, я следва с няколко години назад. В същото време нишовата литература запълва празните места в книгите, които правят темата достъпна за първи път.

Промените в детската литература през годините се случват на етапи. Литературата от 50-те години на XX век и в двата възрастови периода е свързана с ционисткия и националния разказ. Фигурата на семейството е традиционна, няма алтернативна структура и споменаване на липсващи семейства, когато става дума главно за семейства, загубили близките си, чийто баща е загинал във войната, те са третираны със съчувствие, но са описани като тъжни и различни от останалото заобикалящо ги общество.

В литературата от 70-те години на XX век, въпреки настъпилата промяна и споменаването на психологическия и терапевтичния аспект, все още се проявява солидарност със същия разказ от 50-те години на XX век и всяко отклонение от традиционната структура е това на семейството, което е загубило близък или е увредено, болно и проблемно.

90-те години литературата се раздвоява, като от една страна остава вярна на линията, започнала през 50-те години, с описание на

традиционната структура наред с разглеждането на проблемите, които засягат децата от този период, а от друга страна се показват социални проблеми, които дотогава не са навлизали в детската литература, и все пак едва десетилетие по-късно започва разглеждането на другите семейства като това с осиновяването и това да си единствено дете.

Истинската промяна настъпва в началото на XXI век в литературата за малки деца с книгата "Семейства, семейства, поне един милион (Talmor, 2010)", която е написана от нишов писател и става популярна. Тя идва, за да направи новите структури на семейството достъпни за родителите и педагозите, които са се сблъскали с тях и искат да ги обяснят на децата. През десетилетието между 2000 и 2010 г. само книгите, написани от членове на общността на ЛГБТК или самотните майки, прави промяната, тъй като нишата започна да пише книги за собствената си общност, издавани самостоятелно и дори не продавани от веригите книжарници.

Едва през второто десетилетие на XXI в. тенденцията се обръща - поредната книга "Децата от къщичката на дървото" (Cohen-Narounoff, 2015), издадена от мейнстрийм писатели, и литературата, предназначена за по-възрастните, е тази, която прави допълнителната стъпка, която въвежда и усвоява новите структури, и на практика ги изтласква на заден план в сюжета, сякаш няма нужда да бъдат обяснявани и са толкова ясни и легитимни, колкото и всяка друга структура. В литературата за малки деца тази линия липсва и няма препратки към нея, когато в същото време броят на книгите, написани от нишови писатели по въпроси, свързани със семейството, релевантни на нишовите общности, се разширява и запълва съществуващите празнини.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Когато разглеждаме детската литература от създаването на държавата, лесно можем да видим колко отдадени са писателите на идеята за държавата и семейството Сабра. Лижейки раните си от холокоста и войната за независимост, писателите са привлечени или от идеологията, или от това, че им е поръчано да напишат книги, които да укрепят идентичността на младия читател и да подкрепят

борбата на новата форма за формиране на единна идентичност - идеологията на топящия се котел. Водещите тенденции в детската литература са ясно ангажирани с нормите и идеологията на новата държава и отношението им към семейството е сходно, идеалното семейство остава традиционно, а всяко отклонение се представя негативно, свързано с образа на сабра и семейната структура. Всяка промяна от заветния образ на сабра, семейството и обществото се критикува и описва по негативен начин и лексиката е осъдителна. Минават повече от пет десетилетия, докато се забележи промяна по отношение на променящата се структура на семейството, и докато новата концепция за семейството навлезе в основната литература, за разлика от други страни на Запад, които преминават през основната промяна през 60-те години и промените можеха да се видят в литературата от началото на 70-те години, докато през 21. век това вече не е проблем.

Отношението към структурата на семейството не е променено след създаването на държавата Израел, идеалният модел е очевиден и възхваляван до началото на 21-ви век, а писателите продължават да игнорират новите семейства. Единствено нуждата на нишите от литература, която да обясни на децата им семейната структура и различията, създава промяната и прави тези истории достъпни. Промяната в израелското общество настъпва, тъй като популярната мейнстрийм литература пренебрегва проблема и оставя полето празно, за да бъде запълнено от "авторите на нови семейства", които издават и продават книгите си самостоятелно. Вместо мейнстрийм литературата да води тенденцията, тя беше водена от нишата и съществуването на алтернативна литература, която в крайна сметка се оказва основният източник и двигател на промяната в приемането на новата семейна структура. Родителите, част от различната нишова общност, започнаха да изпращат книги в детските градини и училищата на децата си, да отделят време за провеждане на семинари и дейности в помощ на педагогическия персонал, да обясняват структурата и да я легитимират.

Въпреки че има огромен и широк спектър от книги, написани на различни езици и в различни страни, няма преводи на тази литература на иврит, а литературата на иврит е оригинална,

написана от израелски родители, повечето от които не са професионални автори. Много малко са популярните автори, които се занимават с темата, и за разлика от миналото, когато авторите са тези, които правят промяната, или лидерите, които я водят, по въпроса за новото семейство популярните писатели в днешно време мълчат, а родителите от различните ниши са тези, които водят промяната и определят тенденциите.

Днешната мейнстрийм литература и автори вече нямат позицията на променящи се и има много малко автори, всички те са популярни писатели, които пишат от години и все още са привърженици на част от идеологията. Повечето от днешните писатели са масови автори или нишови писатели, които пишат по различни въпроси и проблеми, с които са се сблъскали самите те или техните деца, или проблемите са част от професионалния им живот и те пишат, за да предложат инструмент на децата, които се сблъскват с тези проблеми.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Еволюция на семейните репрезентации в израелската детска литература

В ранната детска литература се наблюдава ясна привързаност към образа на семейство Сабра и традиционната семейна структура, които съответстват на идеалите и формирането на идентичността на новата държава. През десетилетията промените в представите за семейството са минимални и всяко отклонение от идеалния семеен модел е представяно негативно.

Значителни промени в представите за семейството започват да се появяват едва в началото на 21-ви век, главно благодарение на литературни ниши, създадени от родители от различни семейни среди. Първоначално масовата литература игнорира въпроса за новите семейни структури, оставяйки празнота, запълнена от нишови автори, които се стремят да представят и легитимират алтернативни семейни композиции.

За разлика от други западни страни, в които през 60-те години на XX в. настъпват значителни обществени промени, които намират отражение в литературата им, в израелската литература е необходимо повече време, за да се възприемат разнообразни

семейни образи. Масовата литература вече не беше основният двигател на промяната, а новата семейна тенденция беше водена от самите автори на ниши.

Днешните мейнстрийм автори вече не са в позицията на създатели на промени, а ангажиментът към идеологията е намален. Вместо това настоящите автори се фокусират върху широк кръг от проблеми, с които се сблъскват децата, като нишовите автори продължават да водят промяната в представянето на различни семейни структури.

IV. ПРИНОС НА ДИСЕРТАЦИЯТА

Препоръчва се по-нататъшно проучване на нови книги и издателства, за да се разберат текущите промени в израелското общество и тенденциите, които се появяват в детската литература отвъд семейните представи. Това изследване подчертава значението на литературата за отразяване и формиране на обществените норми и ценности и ролята на литературните ниши за насърчаване на приобщаването и разнообразието в детските литературни произведения.

V. ПУБЛИКАЦИИ, СВЪРЗАНИ С ДИСЕРТАЦИЯТА

1. Jacobson, Z. (2019) A Reflection on the family in Israeli Childrens literature – from the establishment of the state of Israel 1948 until today 2020. A conference in Blagoevgrad - 26 - 27 SEPTEMBER 2019
2. Jacobson, Z. (2019) Changes in the way the family portrayed in children literature since the establishment of Israel until today. SWU electronic journal, page 677, Topic:
3. Jacobson, Z. (2021) Changes in the representation of the immigrant child in children's literature in Israel over three major immigration periods, international scientific conference "Philology - tradition and challenges in the new reality, (2021), p. 27

4. Jacobson, Z. & Rubin Shalem, R. (2023) The Ethiopian immigrant – analyzing the integration patterns and the familial structures. VFU electronic journal page 184,

https://ejournal.vfu.bg/bg/politicheski_nauki.html

5. Jacobson, Z. (2023) The immigrant Ethiopian child in children's literature in Israel as a representation of the image of the immigrant. VFU electronic journal page 218)

[https://ejournal.vfu.bg/pdfs/Zohar%20Jacobson,%20THE%20IMMIGRANT%20ETHIOPIAN%20CHILD%20IN%20CHILDREN%20LITERATURE%20IN%20ISRAEL%20AS%20A%20REPRESENTATION%20OF%20THE%20IMAGE%20OF%20THE%20IMMIGRANT%20\(%D0%AE%D0%97%D0%A3\).pdf](https://ejournal.vfu.bg/pdfs/Zohar%20Jacobson,%20THE%20IMMIGRANT%20ETHIOPIAN%20CHILD%20IN%20CHILDREN%20LITERATURE%20IN%20ISRAEL%20AS%20A%20REPRESENTATION%20OF%20THE%20IMAGE%20OF%20THE%20IMMIGRANT%20(%D0%AE%D0%97%D0%A3).pdf)

6. Jacobson, Z. (2023). The family in Israel – 70 years of children's literature. VFU electronic journal (page 226)

[https://ejournal.vfu.bg/pdfs/Zohar%20Jacobson,%20THE%20FAMILY%20IN%20ISRAEL%20%20E2%80%93%2070%20YEARS%20OF%20CHILDREN'S%20LITERATURE%20\(%D0%AE%D0%97%D0%A3\).pdf](https://ejournal.vfu.bg/pdfs/Zohar%20Jacobson,%20THE%20FAMILY%20IN%20ISRAEL%20%20E2%80%93%2070%20YEARS%20OF%20CHILDREN'S%20LITERATURE%20(%D0%AE%D0%97%D0%A3).pdf)